

N:o 12.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Februari 1886, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om rättighet för lekmän att deltaga i biskopsval.

I sitt den 17 April 1885 till Riksdagen afgifna utlåtande N:o 45 i anledning af en utaf Herr P. Waldenström väckt motion om rättighet för lekmän att deltaga i biskopsval hemställde Lag-Utskottet, att Riksdagen ville i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета samt förelägga Riksdagen förslag till sådana ändringar i nu gällande bestämmelser rörande biskopsval, att rätt till deltagande deri blefve, i den mån det kunde finnas lämpligt, tillerkänd äfven åt lekmän. Detta utlåtande bifölls af Andra Kammaren, men blef af Första Kammaren afslaget med 59 röster mot 31.

Från Andra Kammaren har Utskottet nu fått mottaga en i samma ämne af Herr Waldenström väckt motion, N:o 99, deruti motionären framställt ett med Utskottets ofvan anförda hemställan ordagrant öfverensstämmande förslag.

Motionären anser, att, med afseende å den utgång frågan vid sistlidna års riksdag fick, det icke vore skäl att släppa saken utan att åter väcka tal derom, och det så mycket mer, som Första Kammarens afslag sannolikt berott på orsaker af — åtminstone delvis — tillfällig natur.

Till ytterligare stöd för sitt förslag och till bemötande af hvad under diskussionen derom i Första Kammaren blifvit mot detsamma anmärkt, anför motionären hufvudsakligen följande:

Att lekmän borde ega rättighet att deltaga i kyrkostyrelsen, det vore en grundsats, hvars rigtighet ingen torde bestrida. Här vore således frå-

gan endast, hur långt denna rättighet borde sträcka sig. Såsom en talare i Första Kammaren anmärkt, »hvilade hela den svenska kyrkoförfattningen på kyrkostämman såsom sin breda demokratiska bas». Genom kyrkomötesförordningen vore åt lekmannaelementet inom kyrkan inrymd lika rätt med det presterliga uti kyrkans högsta representation. Under sådana förhållanden, och då församlingarna i regeln sjelfva valde sina prester, vore det endast en följdriktig utveckling af den hos oss bestående kyrkoförfattningen, att lekmän tillerkändes rättighet att äfven deltaga i val af biskop. Så mycket riktigare syntes denna utveckling vara, som det å ena sidan vore biskopens embetes uppgift att i församlingarnas sanna intresse öfvervaka presternas embetsförvaltning, å andra sidan väl måste anses mycket oegentligt att presterskapet ensamt valde sin chef — något som, motionären veterligen, icke förekomme vid någon annan embetsmannacorps i vårt land. — Den här ifrågavarande förändringen hade dessutom den fördelen, att den öfverensstämde med det urgamla sättet för biskopsval. I de allra äldsta kristna tiderna valdes biskoparne af församlingen, och hvad särskildt Sverige beträffade, valdes biskoparne ursprungligen och ända inpå 1200-talet af folket tillsammans med presterna. Här förelåge således riktigt urgammal häfd. — Att, såsom jemväl blifvit anmärkt, i Tyskland, England, Norge och Danmark biskoparne utsåges omedelbarligen af regeringen utan föregående val, det kunde endast bevisa, att dessa länder stode efter Sverige, men icke bevisade det, att Sverige icke borde gå vidare framåt i den af reformationen inslagna riktningen. — Kyrkomötet år 1868 hade omfattat denna fråga med stort intresse och äfven ingått till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i syfte, att rätt till deltagande i biskopsval borde medgifvas lekmän. Det vore visserligen sant, att de efter år 1868 följande kyrkomötena icke gjort någon förnyad framställning till Kongl. Maj:t i denna sak. Men orsaken till detta förhållande vore väl förnämligast att söka deri, att, såsom en af Sveriges biskopar under diskussionen vid 1883 års kyrkomöte framhöll, det icke varit »skäl att till Kongl. Maj:t ingå med en i detta ämne redan förut framställd begäran». Om således kyrkomötet saknat skäl att förnya sin begäran, så hade deremot Riksdagen all anledning att genom en underdånig skrifvelse i ämnet gifva ökadt eftertryck åt de önsknigar, som kyrkomötet redan år 1868 inför Kongl. Maj:t framburit, och det så mycket mer, som inom Högsta Domstolen vid dess granskning af kyrkolagskomiténs förslag af år 1873 trenne ledamöter uttalade den mening, »att den gång efter annan och jemväl af kyrkomötet uttalade önskan, att det måtte beredas församlingarna tillfälle att under lämplig form deltaga i biskopsval, syntes hafva synnerligt skäl för sig».

Utskottet, som fortfarande hyser den åsigt i ämnet, hvilken Utskottet förut uttalat, får därför hänvisa till sitt ofvan omförmälda, till 1885 års Riksdag afgifna utlåtande, så lydande:

»Såsom motionären äfven anført, var nu förevarande fråga föremål för behandling å 1868 års kyrkomöte; och i skrifvelse till Konungen den 1 Oktober 1868 (N:o 15) »anmälde Kyrkomötet i underdånighet sin åsigt, att rätt till deltagande i biskopsval borde lekmän tillerkännas», samt »anhöll i underdånighet, att Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande denna angelägenhet samt derefter vidtaga de åtgärder, hvartill denna pröfning må föranleda.»

I det af kyrkolagskomitén år 1873 afgifna förslag till kyrkolag afhandlas i kap. 22 »om biskopar», och är härvid hufvudsakligen, utom beträffande erkebiskop, samma valrätt bibehållen som den nu gällande. I sin motivering till detta kapitel uttalar sig komitén emot inrymmande af rätt för lekmän att deltaga i biskopsval. Vid granskning af förslaget i Högsta Domstolen yttrade, beträffande nu förevarande fråga, tre ledamöter enligt det vid granskningen förda protokoll: »Den gång efter annan och jemväl af Kyrkomötet uttalade önskan, att det måtte beredas församlingarne tillfälle att under lämplig form deltaga i biskopsval, syntes hafva synnerligt skäl för sig; och hemställes alltså, att stadgande härom, hvarigenom äfven lekmän finge rätt att deltaga i biskopsval, måtte i kyrkolagen inflyta». Äfven vid 1883 års kyrkomöte väcktes fråga, »att Kyrkomötet ville ingå till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan, att Kyrkolagens 20 kap. 1 § och Kongl. förordningen om biskopsval den 30 Maj 1759 måtte förändras i det syfte, att alla vid de allmänna läroverken anstälde ordinarie lärare, hvilka ega rätt till presterlig tjänstårsberäkning, tillerkännas rättighet att tillsammans med presterskapet i biskopsval deltaga» (motion N:o 32). Motionen afstyrktes af kyrkolagsutskottet (betänkande N:o 14, i samlingen N:o 21) och blef ej heller af kyrkomötet bifallen.

Biskopen är ej blott stiftstyrelsens och stiftets presterskaps chef utan ock stiftets öfverherde. Det synes därför äfven önskligt, att, såsom i allmänhet man nu mera anser sig böra åt lekmän inrymma andel i kyrkostyrelsen, desse ock kunde under någon lämplig form och i någon lämplig mån få deltaga i biskopsval. I sådant fall skulle valresultatet ock mera kunna sägas vara ett uttryck af *stiftets* önsknings. Utskottet, som alltså delar den af 1868 års kyrkomöte uttryckta åsigt, att rätt till deltagande i biskopsval borde lekmän tillerkännas, anser dock, att bestämmande af den form, under hvilken, och den proportion, hvari lekmän skulle deltaga i dylika val, innebära frågor af den svårlösta art, att en noggrann utredning af hit-

hörande förhållanden måste föregå, innan de kunna på ett tillfredsställande sätt lösas».

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen ville, med bifall till förevarande motion, i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета samt förelägga Riksdagen förslag till sådana ändringar i nu gällande bestämmelser rörande biskopsval, att rätt till deltagande deri blefve, i den mån det må finnas lämpligt, tillerkänd äfven åt lekmän.

Stockholm den 8 Februari 1886.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

af Herr *Claëson*, med hvilken Herr *Bergström* instämt:

Enär det nuvarande valsättet visat goda resultat, och, på sätt kyrkans främste målsman vid sistlidne riksdag framhållit, valrättens utsträckande äfven till lekmän lätteligen kan, till skada för valets utgång, framkalla valintriger af sådan art, som vid kyrkoherdeval ofta förekomma, samt dessutom Riksdagens Första Kammare för mindre än ett år sedan afslagit enahanda framställning, som den af Utskottet nu gjorda, har jag ansett mig icke böra biträda det slut, hvartill Utskottets flertal kommit; samt

af Herr *Lindahl*.

Herr *H. M. Ericsson* har begärt få här antecknad, att han icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.
